

Recenzja
Rozprawy Doktorskiej
na stopień doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu
w dyscyplinie nauki o zdrowiu
Joanny Rutkowskiej – Talipskiej
zatytułowanej:
**Wybrane czynniki modyfikujące aktywność fizyczną studentów
Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku**
na zlecenie Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku
wykonanej pod kierunkiem Promotora: Prof. dr hab. n. med. Zenona Siergiejko

Aktywność fizyczna zaliczana jest do jednej z najważniejszych determinant zdrowia człowieka. Niedostateczna aktywność fizyczna wpisuje się w obszar jednego z najistotniejszych problemów zdrowotnych człowieka, z powodu jej roli w zachorowalności na cywilizacyjne choroby niezakaźne.

Wiedza dotycząca roli aktywności fizycznej w życiu człowieka ma swoją historię poczynając od starożytności, a mimo wszystko problem niedostatecznej aktywności fizycznej pozostaje populacyjnie nie rozwiązany, ze skutkami dla społeczności również w obszarach pozazdrowotnych. Dotychczas funkcjonujące strategie populacyjne przeciwdziałające niedostatecznej aktywności fizycznej, w wielu krajach świata oraz w Polsce, nie przyniosły spodziewanych rezultatów, być może z powodu jeszcze niedostatecznej wiedzy o tej determinancie zdrowia.

1. Charakterystyka i ocena formalna rozprawy.

Rozprawa doktorska Joanny Rutkowskiej – Talipskiej zatytułowana: „*Wybrane czynniki modyfikujące aktywność fizyczną studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku*” pod względem struktury ma składowe typowe dla oryginalnych opracowań. Tekst dysertacji 120 stronicowy zawiera: *Wstęp, Cel pracy, Materiał i metody, Wyniki, Dyskusja, Wnioski, Bibliografię, Streszczenie w języku polskim i angielskim, Aneks z dwoma załącznikami*. Praca zawiera *Spis tabel i rycin*, a także *Spis treści* i objaśnienie używanych *skrótów* na początku pracy.

Język recenzowanej rozprawy jest poprawny, a używane pojęcia są merytoryczne w ramach omawianej tematyki.

2. Charakterystyka i ocena merytoryczna rozprawy.

Tematyka pracy dotyczy zachowania zdrowotnego człowieka jakim jest aktywność fizyczna.

Doktorantka za cel dysertacji obrała poznanie i ocenę aktywności fizycznej studentów kierunków medycznych wraz z jej uwarunkowaniami.

2.1. Trafność wyboru tematu i aktualność podjętej w dysertacji tematyki badawczej.

Doktorantka, we Wstępie liczącym 21 stron, wprowadzając w tematykę dysertacji wykorzystwała 156 pozycji piśmiennictwa, 7 tabel.

Należy podkreślić zwięzłe oraz bardzo merytoryczne i precyzyjne przedstawienie przez Doktorantkę na początku *Wstępu* następujących zagadnień i problemów dotyczących: aktywności fizycznej i wysiłku fizycznego w okresach życia człowieka, funkcji życiowych i znaczenia profilaktycznego i terapeutycznego aktywności fizycznej, obiektywnych i subiektywnych metod pomiaru aktywności fizycznej, Międzynarodowego Kwestionariusza Aktywności Fizycznej (krótkiej i długiej wersji), oceny i kryteriów poziomu aktywności fizycznej, niedostatecznej aktywności fizycznej.

Zagadnienie niedostatecznej aktywności fizycznej Doktorantka omówiła na podstawie kilkudziesięciu źródeł (34 publikacji) zestawiając dodatkowo w 3 tabelach sytuację epidemiologiczną, jej trendy wieloletnie, z których wynika, iż w 146 krajach świata w 2009 roku niedostateczna aktywność fizyczna dotyczyła 31% populacji, a w 2016 roku 23%. W grupie dzieci i młodzieży w wieku 11-17 lat brak aktywności fizycznej wzrastał wraz z ich wiekiem: u chłopców od 7% do 18% a dziewcząt od 8% do 26%.

Doktorantka interesująco przedstawiła skutki biologiczne, społeczne, ekonomiczne niedostatecznej aktywności fizycznej przytaczając publikacje i cytując dane zamieszczone w czasopismach o światowej renomie.

Doktorantka szczegółowo, w układzie historycznym, omówiła sytuację epidemiologiczną dotyczącą aktywności fizycznej dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży w Polsce. Szczególną grupą społeczną doświadczającą niedostatecznej aktywności fizycznej są studenci, młodzi dorośli, którzy weszli w wiek dorosłości już obciążeni niedostateczną aktywnością fizyczną okresu dziecięcego i młodzieżowego. Z chwilą rozpoczęcia studiów, zwłaszcza na różnych kierunkach medycznych, problem niedostatecznej aktywności fizycznej zdecydowanie nasilił się, ponieważ narastała liczba godzin spędzanych w pozycji siedzącej (>5-10 h/dz.), szczególnie na starszych latach studiów. Niezależnie od specyfiki studiów oraz niezależnie od subiektywnego czy obiektywnego sposobu oceny aktywności fizycznej studenci byli jednak bardziej aktywni fizycznie niż studentki i częściej osiągnęli zalecane normy aktywności.

Doktorantka, w dokonanym przeglądzie publikacji krajowych dotyczących aktywności fizycznej studentów kierunków medycznych w Polsce stwierdziła, iż studenci medycyny, fizjoterapii i innych kierunków medycznych często wykazywali zaskakujący brak troski o własne zdrowie i wydawali się akceptować mało aktywny swój styl życia. Spostrzeżenia powyższe odnośnie aktywności fizycznej studentów zamieszczone w publikacjach, wg. stanowiska Doktorantki, nie pozwalają jednak sformułować jednoznacznych uogólnionych wniosków, ponieważ różnice w metodologii tych badań, w tym metod obiektywnych i subiektywnych nie pozwalają na precyzyjnie porównywanie uzyskanych wyników.

Doktorantka, podobnie jak cytowani badacze, wskazuje na dotychczas niewytłumaczalny paradoks odnoszący się do aktywności fizycznej studentów kierunków medycznych, wynikający z „rozdźwięku” między aplikowaną wiedzą studentom kierunków medycznych a ich aktywnością fizyczną. Wiedza nie przekładała się na adekwatną postawę studentów. W odniesieniu jednak do tej problematyki, brakuje publikacji dotyczących czynników środowiskowych i osobniczych determinujących studenckie zachowania sedenteryjne.

Doktorantka stoi na stanowisku, iż wiedza na temat przyczyn niewystarczającej aktywności fizycznej studentów, a zwłaszcza studentów kierunków medycznych jest wysoce niezadawalająca. Wynika to z faktu, iż: badania często ograniczają się jedynie do oceny ogólnej aktywności ruchowej studentów; brakuje szczegółowych informacji o ich aktywności fizycznej w czasie zajęć uczelnianych, w domu oraz podczas prac przydomowych, czy w trakcie przemieszczania się pieszo lub na rowerze, a przede wszystkim w czasie wolnym od zajęć. W tej sytuacji Doktorantka wskazuje na potrzebę prowadzenia pogłębionych badań dotyczących aktywności fizycznej studentów, przeprowadzonych w uznawalnym międzynarodowym standardzie.

W ocenie piszącego recenzję, treści wprowadzenia do problematyki dysertacji wykazują na pełne przygotowanie teoretyczne Doktorantki do podejmowania procedur badawczych dotyczących aspektów aktywności fizycznej studentów kierunków medycznych.

2.2 Sformułowany cel pracy

Tematyka wstępu i założenia pracy w pełni uzasadniają trafność wyboru tematu i aktualność podjętej tematyki badawczej dotyczącej aktywności fizycznej studentów w sytuacji współczesnych wyzwań cywilizacyjnych i wiedzy dotyczącej uwarunkowań chorób cywilizacyjnych człowieka. Głównym celem dysertacji było poznanie i ocena:

- całkowitej oraz typowej dla poszczególnych domen aktywności fizycznej studentów fizjoterapii, położnictwa i logopedii z fonoaudiologią Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku,
- aktywności fizycznej studentów na poszczególnych latach studiów, motywów i barier kształtujących aktywność fizyczną badanych studentów,
- liczby godzin spędzanych w pozycji siedzącej podczas zajęć w uczelni i poza nią.

Sformułowane przez Doktorantkę założenia i cele badawcze pracy są poprawne pod względem formalnym oraz merytorycznym i odpowiadają tytułowi pracy.

2.3 Zastosowane metody i materiał badawczy

Rozdział *Material i metody* jest wyczerpujący w swoich treściach w odniesieniu do sprecyzowanego problemu badawczego, grupy badanej i zastosowanych metod, są adekwatne i zalecane przy analizach problematyki stanu zdrowia i zachowań zdrowotnych.

W badaniach Doktorantki uczestniczyło 433 studentów Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, w tym 251 (K=188, M=63) studentów fizjoterapii, 105 studentek położnictwa oraz 77 studentek logopedii z fonoaudiologią. Wśród badanych

było 370 (85,45%) studentek oraz 63 (14,55%) studentów. Najbardziej liczną grupę badanych stanowili studentki i studenci fizjoterapii (58%), a najmniej liczną grupą były studentki logopedii z fonaudiologią (18%).

W badaniu aktywności fizycznej Doktorantka wykorzystwała Międzynarodowy Kwestionariusz Aktywności Fizycznej w wersji długiej (IPAQ long) oraz ankietę autorską. Studenci, pod kontrolą przeszkolonych pracowników naukowych UMB wypełniali „długą” wersję kwestionariusza IPAQ. W czasie wypełniania ankiety autorskiej i kwestionariusza IPAQ studenci mogli zwracać się do prowadzących badanie z prośbą o wyjaśnienie treści poszczególnych pytań.

Kwestionariusz ankiety IPAQ w wersji długiej (Załącznik 2) składał się z pięciu niezależnych części, zawierających w sumie 27 pytań dotyczących różnorodnych form aktywności fizycznej, które miały miejsce w ciągu ostatnich 7 dni. Podczas analizy uzyskanych danych Doktorantka korzystała ze szczegółowych wzorów zawartych w pracy pogłądowej „Międzynarodowy Kwestionariusz Aktywności Fizycznej - polska długa wersja”. W celu ustalenia kosztu energetycznego poszczególnych rodzajów aktywności fizycznej Doktorantka przyjęła wytyczne Komitetu Naukowego IPAQ, zgodnie z którymi całkowita aktywność fizyczna (MET - min./tydz.) jest sumą wszystkich 4 domen aktywności fizycznej.

Ankieta autorska (Załącznik 1) zawierała 27 pytań dotyczących między innymi: osobistego stosunku badanych do aktywności fizycznej i ich przekonania co do jej wartości prozdrowotnej, motywacji towarzyszących przy podejmowaniu określonej aktywności fizycznej.

Rozdział *Materiał i metody* kończy metodologia wykorzystywania przez Doktorantkę metod statystycznych przy opracowaniu danych uzyskanych w badaniu. Testy (Kruskala-Wallisa, post hoc Dunna-Bonferroni, Manna-Whitneya, chi-kwadrat Pearsona) dobierano adekwatnie do charakteru badanych zmiennych. Hipotezy statystyczne weryfikowano na poziomie istotności $p=0,05$. Wyniki analizy statystycznej Doktorantka przedstawiła w tabelach oraz na rycinach.

Rozdział *Materiał i metody* jest merytoryczny i wyczerpujący w swoich treściach w odniesieniu do sprecyzowanego problemu badawczego, grupy badanej i zastosowanych metod.

2.4 Wyniki

Doktorantka uzyskane w trakcie swoich badań wyniki przedstawiła w rozdziale liczącym 33 strony. Całość rozdziału *Wyniki* Doktorantka opatrzyła czytelną formą graficzną w postaci 30 tabel i dodatkowo 20 rycin.

Z przedstawionej przez Doktorantkę charakterystyki badanej grupy: socjodemograficznej, rodzinnej oraz zdrowotnej wynikało, że prawie wszyscy studenci i studentki (73-94% - w zależności od kierunku studiów) czuli się zdrowo i uznawali się za osoby umiarkowanie aktywnie fizycznie. Badanie Doktorantki wykazało, iż odsetek studentek logopedii uprawiających wyczynowo sportu zmniejszył się z 22% do 9%, a studentek położnictwa z 34% do 6% położnictwa, natomiast w przypadku zajęć sportowo-rekreacyjnych różnice te były mniejsze, wynoszące w granicach 5-7 % w zależności od kierunku studiów. W trakcie studiów w zajęciach sportowo-rekreacyjnych uczestniczyło 77-86% studentów w zależności od kierunku studiów. Najczęściej uczestnikami zajęć sportowo-rekreacyjnych były osoby zamieszkujące przed studiami małe i średniej wielkości miasta.

Jak wykazała Doktorantka wśród badanych studentów, którzy uznawali się za aktywnych fizycznie istotny wpływ na ich aktywność fizyczną miało uprawianie sportu w rodzinie oraz własna aktywność sportowa i sportowo-rekreacyjna przed studiami.

Najbardziej wartościowe, wg recenzenta, wyniki pozyskane przez Doktorantkę dotyczą aktywności fizycznej studentów ocenianej z wykorzystaniem kwestionariusza IPAQ w wersji długiej. Doktorantka wykazała, iż największą ogólną aktywnością fizyczną charakteryzowali się studenci fizjoterapii – 5176 MET/minuta/tydzień, zaś najmniejszą studentki położnictwa – 4176 MET/minuta/tydzień. Podczas zajęć w Uczelni najbardziej aktywni fizycznie byli studenci fizjoterapii – 848 MET/minuta/tydzień, zaś najmniej aktywnymi były studentki położnictwa - 619 MET/minuta/tydzień. Studentki logopedii z fonaudiologią dominowały wśród badanych pod względem energii wydatkowanej na aktywne przemieszczanie się – 1485 MET/minuta/tydzień oraz prac w/wokół domu -1296 MET/minuta/tydzień. Najmniej w zajęcia fizyczne w domu i w jego otoczeniu angażowali się studenci fizjoterapii – 726 MET/minuta/tydzień. Rekreacyjna aktywność fizyczna była najwyższa wśród studentów - 2373 MET/minuta/tydzień) i studentek -

1748 MET/minuta/tydzień na kierunku fizjoterapia, a najmniej aktywne fizycznie w czasie przeznaczonym na rekreację były studentki położnictwa - 1442 MET/minuta/tydzień.

Z oceny przez Doktorantkę czasu spędzonego w pozycji siedzącej wynika, że najbardziej sedenteryjne były studentki położnictwa V roku studiów, które w dni powszednie codziennie siedziały 9 godz./dz. oraz w weekendy 8 godz./dz.

Interesujące wyniki uzyskała Doktorantka badając przyczynę tak znacznego obniżenia się aktywności fizycznej badanych podczas studiów w stosunku do okresu przed studiami. Za główny powód zmniejszonej swojej aktywności fizycznej podczas studiów studenci uznali brak wolnego czasu z powodu nadmiaru codziennych obowiązków na studiach (66,5 % studentów), a w dalszej kolejności z powodu niedogodnego rozkładu zajęć w Uczelni (55,9% studentów).

W swoich badaniach Doktorantka uwzględniła fakt, iż w kształtowaniu się zachowań zdrowotnych w wyniku procesu edukacyjnego u podstawy jest wiedza i motywacja do tych działań. Badając to zagadnienie Doktorantka wykazała, że prawie wszyscy ankietowani (98-99%) uznali, iż aktywność fizyczna ma ważne znaczenie w prewencji i terapii chorób cywilizacyjnych, choć najczęściej przekonani do wartości zdrowotnej aktywności fizyczną byli studenci i studentki fizjoterapii. Motywacja badanych do bycia aktywnym fizycznie była istotnie zróżnicowana. Z wykonanych badań Doktorantki wynika, iż studentów fizjoterapii do aktywności fizycznej najsilniej motywowała troska o sprawność fizyczną, natomiast studentki fizjoterapii - troska o zdrowie. Najważniejszym powodem i motywacją podejmowania aktywności fizycznej studentek logopedii była chęć pozbycia się nadwagi, a studentek położnictwa odciążenia stresu psychicznego.

Należy podkreślić, iż duży zasób zgromadzonych informacji podczas wykonanego badania, po ich dodatkowym opracowaniu np. z wykorzystaniem analiz regresji wieloczynnikowych, umożliwi w przyszłości Doktorantce przedstawić i opublikować interesujące wyniki.

2.5 Dyskusja

W liczącej 12 stron *Dyskusji*, Doktorantka wykorzystując zebrane obszerne piśmiennictwo (146 publikacji) porównała wyniki badań własnych z wynikami badań innych autorów.

Interesującą częścią *Dyskusji* jest omówienie aktywności fizycznej badanych studentów ocenianej z wykorzystaniem ankiety IPAQ z którego wynika, iż całkowita aktywność fizyczna studentów była, wg. oceny Doktorantki, wysoka (studentek - 4607 MET/min./tydz.; studentów - 5176 MET/min./tydz.). Deklarowana całkowita aktywność fizyczna była najwyższa wśród studentek i studentów fizjoterapii, przy czym studentki fizjoterapii były bardziej aktywne fizycznie niż studentki położnictwa, natomiast studenci fizjoterapii byli bardziej aktywni fizycznie niż studentki wszystkich trzech kierunków nauczania.

W nawiązaniu do własnych wyników Doktorantka przytoczyła wyniki innych badań krajowych, a także pochodzących z kilku krajów świata. Porównania Doktorantki wykazały, iż aktywność fizyczna badanych studentów była generalnie niższa w porównaniu do badań krajowych oraz wykonanych w takich krajach jak: Czechy, Słowacja, Węgry. W odniesieniu do poszczególnych domen wartości aktywności fizycznej w teście IPAQ były również niższe. Całkowita aktywność badanych przez Doktorantkę studentów była jedynie wyższa w porównaniu do studentów z Ukrainy (Łucka i Tarnopola).

Ciekawa część *Dyskusji* Doktorantki dotyczy problematyki studentów/studentki w pozycji siedzącej na podstawie ich subiektywnej oceny. Studentki fizjoterapii i logopedii oraz studenci fizjoterapii w dni robocze w pozycji siedzącej przebywały średnio około 6,3 godz./dzień, a w weekendy od 5,5 do 6,4 godz./dz., natomiast studentki położnictwa aż 8,3 godz./dz. Najbardziej sedenteryjne były studentki położnictwa piątego roku studiów, które w powszednie dni tygodnia codziennie siedziały 9,2 godz./dz., a w weekendy 7,2 godz./dz. Własne wyniki oceny czasu spędzanego przez badanych w pozycji siedzącej Doktorantka również porównała z wynikami badań wykonanych w kraju jak i w innych krajach na świecie, z których wynika iż w porównywanych ośrodkach akademickich studenci spędzali na siedząco sporadycznie podobną, a generalnie większą liczbę godzin. Przy okazji tego zagadnienia Doktorantka podniosła problem interpretacji wyników dotyczących czasu spędzonego w pozycji siedzącej uzyskanych w badaniach z wykorzystaniem metody subiektywnej i obiektywnej. Przytoczone publikacje z zagranicznych ośrodków potwierdzały, iż rzeczywisty czas spędzany przez badanych studentów/studentki w pozycji

siedzącej – oceniany metodami obiektywnymi – był wyższy niż na to wskazywały deklaracje badanych. Przykładowo: Według kwestionariusza IPAQ australijscy studenci spędzali na siedząco w granicach 6-7 godz./dz., podczas gdy ten czas mierzony za pomocą akcelerometrów wynosił 10,7 godz./dz.

Doktorantka w rozdziale *Dyskusja* zwróciła uwagę na niepokojący paradoks związany z szeregiem niekonsekwencji wstępujących w badanej grupie odnoszących się do wiedzy i postawy studentów w zestawieniu z ich poziomem aktywności fizycznej. Otóż, o ile studenci wykazywali się poprawną znajomością przyjętych międzynarodowych wytycznych dotyczących czasu codziennej zalecanej aktywności fizycznej, to jednak podawali zaniżoną liczbę dni w tygodniu codziennej zalecanej aktywności fizycznej i jednocześnie: tylko przez 3-4 dni w tygodniu realizowali zalecaną dzienną aktywność fizyczną, dużo godzin spędzali w pozycji siedzącej oraz zmniejszyli swoją aktywność fizyczną na studiach w stosunku do okresu przed studiami.

Doktorantka odnośnie powyższej kwestii interesująco ustosunkowała się w *Dyskusji*. Doktorantka wskazała na jedną z obiektywnych przyczyn, którą zgłosili studenci: był to braku czasu z powodu realizowanego czasochłonnego programu studiów, co jest specyfiką studiów medycznych. Natomiast dalszymi zdiagnozowanymi przez Doktorantkę przyczynami niskiej aktywności fizycznej była niepełna wiedza, przekonania i motywacje doprowadzające ostatecznie do opisanej niekorzystnej postawy studentów w zakresie ich aktywności fizycznej. Doktorantka interesująco omówiła problem odnoszący się do deklarowanych powodów będących motywacją do podjęcia przez studentów/studentki aktywność fizycznej. Studentów fizjoterapii do aktywność fizycznej najsilniej motywowała troska o sprawność fizyczną, a studentek fizjoterapii troska o zdrowie. Najważniejszą motywacją do aktywność fizycznej studentek logopedii była chęć pozbycie się nadwagi, natomiast studentki położnictwa odreagowanie stresu psychicznego. Najslabiej zmotywowane do aktywność fizycznej były studentki położnictwa i logopedii. Zatem motywacja badanych do podjęcia aktywności fizycznej była istotnie zróżnicowana.

Doktorantka zwróciła uwagę także na fakt, iż brak u studentów pełnej wiedzy na temat wytycznych dotyczących aktywności fizycznej i brak ich realizacji nie oznaczał równocześnie u studentów braku wiedzy zawodowej dotyczącej biologicznego znaczenia aktywności fizycznej dla człowieka. Wszystkie badane osoby (poza studentkami logopedii - 71%) były przekonane, że aktywność fizyczna ma istotne znaczenie zdrowotne oraz prawie wszyscy (98-99%) badani także zgadzali się, że aktywność fizyczna jest istotna w zapobieganiu i leczeniu chorób cywilizacyjnych co pozwala uznać, że wiedza tych studentek/studentów na temat korzystnego wpływu aktywności fizycznej na organizm człowieka była zadawalająca.

W dokonanych przez Doktorantkę przeglądzie publikacji zagranicznych dotyczących postawy studentów kierunków medycznych podawane są wobec nich następujące oczekiwania: powinni być aktywni i sprawni fizycznie aby w przyszłości dla swoich pacjentów stanowili wzór zdrowego stylu życia tak aby byli zachętą do ich naśladowania, a wykonując w przyszłości swój zawód powinni promować i zalecać codzienną aktywność fizyczną, jako najbardziej naturalną metodę profilaktyki i terapii współczesnej pandemii przewlekłych chorób cywilizacyjnych.

W odniesieniu do omówionej problematyki pod koniec *Dyskusji* Doktorantka sformułowała szereg postulatów zaleconych do zrealizowania podczas medycznych studiów, tak aby w procesie edukacyjnym została ukształtowana dojrzała postawa studentów w zakresie aktywności fizycznej. Doktorantka stoi na stanowisku, że są one wyzwaniem dla studentów i przyszłych absolwent studiów medycznych, a także dla uczelni kształtujących, poprzez wiedzę oraz umiejętności i motywacje, oczekiwaną ostatecznie w pełni uformowaną i dojrzałą postawę zawodową i zdrowotną swoich absolwentów.

Należy podkreślić duży merytoryczny krytycyzm *Doktorantki*, zawarty w *Dyskusji*, odnośnie zagadnień odnoszących się do uzyskanych własnych wyników oraz wyników zawartych w cytowanych publikacjach, zwłaszcza dotyczących metod oceniających wielkości i jakości zalecanej oraz realizowanej aktywności fizycznej, a także warunków kształtowania postaw zawodowych i zdrowotnych związanych z aktywnością fizyczną przyszłych absolwentów studiów medycznych.

2.6. Wnioski

Wyniki własnych badań oraz krytyczna ich weryfikacja dokonana w *Dyskusji* pozwoliły Doktorantce sprecyzować ostatecznie 8 wniosków o charakterze poznawczym. Wnioski poznawcze są odzwierciedleniem uzyskanych przez Doktorantkę własnych wyników, są one kompletne, a także w pełni korespondują z przyjętym celem badania oraz tytułem dysertacji.

Do najważniejszych wniosków poznawczych należy zaliczyć wykazanie, że:

- Prawie wszyscy studenci i studentki czuli się zdrowo i uznawały się za osoby umiarkowanie aktywnie fizycznymi.
- W rodzinach badanych studentów występowały choroby cywilizacyjne, w których etiologii istotne znaczenie odgrywa aktywność fizyczna
- Zdecydowana większość studentek i studentów deklarowała aktywność sportowo - rekreacyjną przed i podczas studiów.
- Najbardziej aktywnymi fizycznie byli studenci i studentki fizjoterapii, najmniej studentki położnictwa logopedii z fonaudiologią.
- Podczas zajęć w Uczelni i zajęć sportowo-rekreacyjnych najwięcej energii wydatkowali studenci i studentki pierwszego roku fizjoterapii;
- Podczas aktywnego przemieszczanie się oraz pracy w/wokół dom najbardziej aktywnymi fizycznie były studentki piątego roku logopedii z fonaudiologią.
- Najwięcej czasu w pozycji siedzącej spędzały studentki V roku położnictwa. Studentki fizjoterapii w pozycji siedzącej przebywały najdłużej w czasie II i III roku studiów. Studenci fizjoterapii byli najbardziej sedenteryjni na I i III roku, LFA - III i IV roku nauki.
- Studentów fizjoterapii do aktywności fizycznej najsilniej przekonywała troska o sprawność fizyczną; studentki tego kierunku - troska o zdrowie.
- Najważniejszym motywem podejmowania aktywności fizycznej studentek logopedii z fonaudiologią było pozbycie się nadwagi; a studentek położnictwa - odreagowanie stresu psychicznego.
- Studenci i studentki fizjoterapii znacząco częściej niż studentki logopedii z fonaudiologią i położnictwa byli przekonani co do wartości zdrowotnej aktywności fizycznej i uznawali, że aktywność fizyczna ma znaczenie w zapobieganiu i leczeniu „chorób cywilizacyjnych”.

2.7 Wykorzystanie i znajomość literatury.

W dysertacji Doktorantka wykorzystwała różnorodne źródła bibliograficzne dotyczące obszaru wiedzy medycznej i nauk o zdrowiu, wymagające dużego nakładu pracy i zaangażowania przy opracowaniu zagadnienia. Należy podkreślić właściwy dobór piśmiennictwa, jego umiejętne przytaczanie i interpretowanie. Piśmiennictwo liczy 260 pozycji, w tym 80% pozycji jest anglojęzycznych, a 62% cytowanych pozycji pochodzi z ostatnich 8 lat.

3. Podsumowanie i wniosek końcowy

Oceniana rozprawa doktorska Joanny Rutkowskiej – Talipskiej pt. *Wybrane czynniki modyfikujące aktywność fizyczną studentów uniwersytetu medycznego w Białymstoku* stanowi oryginalne, cenne i ciekawe opracowanie naukowe, o dużej wartości poznawczej i użytecznej w dyscyplinie nauki o zdrowiu. Uważam, że dysertacja jest bardzo interesującym źródłem uzupełniającym wiedzę z zakresu aktywności fizycznej młodej części populacji.

Doktorantka wykazała się głęboką wiedzą w ramach obranego zagadnienia, zastosowała adekwatne metody badawcze i przy konsekwentnej dociekliwości zrealizowała cel dysertacji.

Reasumując stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska Joanny Rutkowskiej – Talipskiej pt. *Wybrane czynniki modyfikujące aktywność fizyczną studentów uniwersytetu medycznego w Białymstoku* spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (DZ.U.2018 poz. 1668) i z pełnym przekonaniem przedstawiam Senatowi Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wniosek o dopuszczenie Joanny Rutkowskiej – Talipskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Białystok, 21.02.2023 r.

Prof. dr hab. n. med. Andrzej Szpak

Szpak Andrzej